

Halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

Filiz GÜZEL¹
Cem KİRAZOĞLU²

Geliş tarihi / Received: 04.09.2019

Düzeltilerek geliş tarihi / Received in revised form: 05.09.2019

Kabul tarihi / Accepted: 24.09.2019

Öz

Yapılan bu araştırma halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yöneliktir. İstanbul ilindeki Halk Eğitim Merkezlerinde çalışan kadrolu öğretmenler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, yirmi bir halk eğitim merkezindeki 183 öğretmen oluşturmaktadır. Aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Öğretmenlere bir adet kişisel bilgi formu ile birlikte Minnesota İş Tatmini Ölçeği ve yabancılaşma düzeyini belirlemek için de Yabancılaşma Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizi için, iki bağımsız grubun ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için “Bağımsız Gruplar -t- testi” kullanılmıştır. İki den çok bağımsız grubun ortalamalarının arasındaki farkın analizi için de Tek Yönlü ANOVA Testi kullanılmıştır. Yabancılaşma ölçeği alt bo-

1 İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Yüksek Lisans Programı, e-mail: filizguzel74@hotmail.com, Kartal Mesleki Eğitim Merkezi Topselvi Mah. Seçerler Sok. No.32 Kartal/İstanbul, ORCID:0000-0002-7198-5842.

2 Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-mail: cemkirazoglu@aydin.edu.tr. ORCID:0000-0002-1727-6172./ DOI: 10.17932/IAU.ABMYOD.2006.005/abmyod_v15i58006

yut (güçsüzlük, anlamsızlık, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma) ve toplam puanları ile iş doyumunu ölçeği alt boyut (içsel ve dışsal doyum) ve toplam puanları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırma modelindeki değişkenlerin birbirlerini ne düzeyde açıkladığını ve yordadığını test etmek için ise çoklu doğrusal (linear) regresyon analizi yapılmıştır.

İş doyumunu ile okula yabancılaşma alt boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre yabancılaşma alt boyutlarının tümü iş doyumunu yordayabilmektedir. Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenlerine göre iş doyumunun yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçlarında, yabancılaşma toplam puanları ile iş doyum arasında negatif yönlü ve yüksek düzeyde bir ilişkinin olduğu, görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Halk eğitim merkezi öğretmenleri, yetişkin eğitimi, iş doyumunu, yabancılaşma.

The the relationship between job satisfaction and alienation levels of teachers working in the public education centers

Abstract

This research aims to determine the relationship between job satisfaction and alienation levels of teachers working in Public Education Centers. The population of the research is the permanent teachers working in Public Education Centers in Istanbul. In this study, groups consist of 183 teachers working in twenty-one public education centers in İstanbul Province were selected using the extreme cases sampling method based. Personal information form and the Minnesota Job Satisfaction Scale and the Alie-

nation Scale were used to determine the level of alienation. For the analysis of the data, the “Independent Groups -t-test” was used to determine the difference between the means of two independent groups. A one-way ANOVA test was used to analyze the difference between the means of more than two independent groups. Pearson Correlation analysis was conducted to examine the relationship between the subscale (weakness, meaninglessness, isolation, alienation to school) and total scores of the alienation scale and the subscale (internal and external satisfaction) and total scores of the job satisfaction scale. Multiple linear regression analysis was used to test the extent to which the variables in the research model explained and predicted each other.

It has been concluded that there is a moderate positive correlation between job satisfaction and alienation sub-dimensions. According to the results of the regression analysis, all of the alienation subscales can predict job satisfaction. The results of the regression analysis of the predictions of job satisfaction according to the alienation total scores, age, and professional seniority variables showed that there was a negative and high-level relationship between the total scores of alienation and job satisfaction.

Keywords: Public education center teachers, adult education, job satisfaction, alienation

Giriş

Ülkemizde öğretmen yetiştirme modeli örgün eğitime göre belirlenmiş ve sistem buna göre düzenlenmiştir. Bir dönem, yaygın eğitime öğretmen yetiştirme konusu özel olarak ele alınmış ve iki üniversitede ön lisans düzeyinde yaygın eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirme programları uygulanmıştır. Daha sonraki dönemlerde bu uygulamadan vazgeçilmiş, lisans düzeyinde öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar yaygın eğitim kurumlarına da atanmaya başlanmıştır (Yıldırım, 2009).

Öğretmen yetiştirme modeli ağırlıklı olarak örgün eğitim kurumlarına göre belirlendiğinden yaygın eğitim kurumlarına atanan öğretmenler zaman zaman adaptasyon sorunu yaşamaktadır. Halk eğitim merkezlerindeki yöneticiler gibi öğretmenlerin de örgün eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerden farklı görev ve rolleri bulunmaktadır (Yıldırım, 2009).

Bu bakımdan halk eğitim merkezindeki öğretmenlerin, örgün eğitimde olduğu gibi bazı dönemlerde yoğun olmak koşulu ile yıl boyunca alan çalışması yapma gibi görevleri de bulunmaktadır. Halk eğitim merkezlerinde ise öğretmenlerin çalışma saatleri kursiyerlerin katılım şartları, devam edebilme durumları fiziki mekân imkânı gibi nedenlerle hafta sonları da dâhil olmak üzere çalışma saatleri örgün eğitime göre farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin eğitim verdiği kursiyerlerin bir kısmı kendilerinden daha küçük yaşta olabilmektedir. Bazı durumlarda da, öğretmenler kendilerinden daha fazla hayat deneyimine sahip kursiyerlere eğitim vermek durumunda kalabilmektedirler. Sınıflarda ve atölyelerde her zaman homojen bir grup bulamayabilecek olan öğretmenler diğer yandan, çevrede eğitim ihtiyacı içinde olup çeşitli engelleri nedeniyle kurslara katılamayan vatandaşların belirlenmesi, engellerin ortadan kaldırılması için çare ve öneriler geliştirilmesi gibi çalışmalar içinde de yer alabilmektedirler. Bu nedenle görevli yöneticiler gibi öğretmenlerin de güler yüzlü, özverili, iletişim becerilerine sahip olması beklenmektedir (Yıldırım, 2009). Bu beklenti sonucunda 2017’de yapılan 6764 Sayılı Kanun değişikliği ile kadro sayılarının azalması iş doyumunun ve yabancılaşmanın önemi artırmaktadır.

İş doyumunu kavramı, güdülenme, moral, işle özdeşleşme, işi çekici bulma kavramlarıyla yakından ilgilidir. Fakat bunların hepsinden daha farklı anlamlara da gelmektedir. Güdülerin bir amaca doğru çaba harcamayı gerektirmesine karşılık, iş doyumunu, işe bağlı olarak memnun olmayı göstermektedir.

Kişisel, öznel ve duygusal bir kavramı ifade eden doyum, bir başka birey tarafından doğrudan gözlenmeyen, yalnızca ilgili birey tarafından hissedilerek tanımlanabilen ve ifade edilebilen iç zevki veya iç huzuru anlatan bir kavramdır. Bireyin bu unsurun aracılığı olmadan kendisini daha iyi hissetmesi de pek mümkün değildir (Şahin, 2013).

Yabancılaşmayı bireyin iş yaşamı bağlamında ele alan ve işe yabancılaşma olarak nitelendiren diğer bir tanıma göre yabancılaşma; “bireyin yaptığı işi anlamsız bulması, iş yerinde kurduğu ilişkilerden doyum sağlayamaması; kendini yalnız, yetersiz ve güçsüz görmesi; geleceğe ilişkin umutlarını yitirmesi ve kendisini sistemin basit bir çarkı olarak algılaması” anlamına gelmektedir (Elma, 2003).

Yabancılaşma, yaygın olarak kendinden, başkalarından veya toplumdan uzaklaşma duygularını tanımlamada, aynı zamanda; benlik kaybı, umutsuzluk, ilgisizlik, yalnızlık, ait olamama, güçsüzlük, karamsarlık, tarafsızlık, hoşnutsuzluk, geri adım atma, uzak durma, umursamazlık, endişe, duyarsızlaşma, izolasyon ve anlamsızlık duygularını ifade etmek için kullanılmaktadır (Seeman, 1959).

Yabancılaşmaya ilişkin çalışmalar, kavramı farklı biçimlerde boyutlandırmalarına rağmen güçsüzlük, kuralsızlık, soyutlanmışlık ve anlamsızlık olmak üzere dört boyutlu bir yabancılaşma kavramı, eğitim örgütleri için daha uygulanabilir gözükmektedir.

Güçsüzlük, bireyin ortaya koyduğu ürünler ve bu süreçte kullandığı araçların sonuçları üzerindeki denetiminin yokluğu, yüksek düzeyde amaçları olmasına rağmen bu amaçları başarabileceğine ilişkin beklentilerin düşüklüğü gibi durumları ifade etmektedir. Kuralsızlık, amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen davranışların gerekliliğini onaylamamaktır. Soyutlanmışlık, bir arkadaşlık bağının eksikliğini ya da örgütsel ortama en alt düzeyde katılımı ifade etmektedir. Anlamsızlık, bireyin kendi etkinliğine bir anlam verememesi, şimdi ile gelecek arasında bir ilişkinin kurulamamasını ifade etmektedir (Seeman, 1959).

Amaç

Bu araştırmanın amacı; Halk Eğitim Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu ile Yabancılaşma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin incelenmesidir. Yabancılaşma ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda elde edilecek bulgu ve varılacak sonuçların, meydana gelen aksaklıkların sebeplerinin fark edilmesi ve çözümüne yönelik adımların atılmasında

önemli rolü olabileceği düşünülmektedir. Halk eğitim merkezlerinde çalışan öğretmenlerin motivasyon düzeylerini artırmaya yönelik öneriler getirilebileceği ve bu açıdan araştırmanın anlamlı olduğu görülmektedir. Buna ek olarak yapılabilecek başka araştırmalarda yabancılaşmaya ve düşük iş doyumuna yol açan faktörler belirlenip ortadan kaldırılabılır ve eğitim kurumlarının yönetim süreçleri yeniden yapılandırılabilir. Kullanılan veri toplama araçları ile aşağıdaki araştırma soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır:

- İş doyumunu düzeyi, çalışan kurumun yöneticisinin cinsiyetine, çalışan öğretmenlerin cinsiyetine, mesleklerindeki kıdeme, eğitim durumlarına, yaşlarına, branşlarına, aynı kurumda çalışma sürelerine ve çalışılan kurumdaki öğretmen sayısına göre farklılık göstermekte midir?
- Yabancılaşma düzeyi, çalışan kurumun yöneticisinin cinsiyetine, çalışan öğretmenlerin cinsiyetine, mesleklerindeki kıdeme, eğitim durumlarına, yaşlarına, branşlarına, aynı kurumda çalışma sürelerine ve çalışılan kurumdaki öğretmen sayısına göre farklılık göstermekte midir?
- İş doyumunu ile yabancılaşma arasında ilişki bulunmakta mıdır?
- Yabancılaşma düzeyi, iş doyumunu yordamakta mıdır?

Yöntem

Bu araştırma var olan durumu ortaya çıkarmayı amaçladığı için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmamda İstanbul ilindeki Halk Eğitim Merkezlerinde çalışan kadrolu öğretmenler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. İstanbul ilinde Halk Eğitim Merkezlerindeki öğretmen sayısı 2018-2019 Eğitim Öğretim yılındaki verilere göre 767'dir.

Bu çalışmada, aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyükoztürk, 2013). Aykırı durum ölçütü olarak da merkez başına düşen öğretmen sayısı değişkeni dikkate alınmıştır. Başka bir deyişle,

en az öğretmene sahip olan merkezler ile en fazla öğretmene sahip merkezlerin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bunun nedeni, bir merkezde çalışmakta olan öğretmen sayısının, iş doyumu ve yabancılaşma ile ilişkisinin olup olmadığının merak edilmesidir.

Bu çalışmada 341 kadrolu idareci ve öğretmene veri toplama aracı dağıtılmıştır. Yanıtlanan araç sayısı 183'tür. Yönetici, görevlendirme, askere giden, doğum iznine ayrılan, gönüllülük esasından dolayı yapmak istemeyenler sayısı ise toplamda 158'dir. Bu çalışmada verileri toplamak amacıyla sırasıyla "Kişisel Bilgi Formu", "Minnesota İş Tatmini Ölçeği" ve "Yabancılaşma Ölçeği" kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Öncelikle araştırmanın konu ile ilgili literatür taraması yapılmış, ölçekler belirlenmiştir. Mevcut araştırma kapsamında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır. Araştırmanın evreni belirlenmiş ve örneklem grubu seçilmiştir. Çoğaltılan veri toplama araçları 17 Mayıs 2019 ile 14 Haziran 2019 tarihleri arasında uygulanmıştır. Örneklem kapsamındaki halk eğitim merkezlerine gidilerek ölçekler uygulanmıştır. Ölçek uygulamaları, okul yönetiminin izni ve kontrolünde öğretmenlerin dinlenme saatlerinde ve gönüllülük esasına göre, araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için öncelikle normal dağılım incelemesi yapılmıştır. Normal dağılım incelemesi için hesaplanan merkezi eğilim ve değişkenlik göstergeleri hesaplanmıştır. Bu çalışmada, normal dağılım incelemesi için, ölçek toplam ve alt boyut puanlarının çarpıklık değerleri ölçüt olarak kabul edilmiştir. Ölçek toplam ve alt boyut puanlarının tüm örneklemdeki dağılımı incelendiğinde, çarpıklık katsayılarının, bir alt boyut dışındaki tüm puan türlerinde -1,00 ile

+1,00 arasında kaldığı ve bu puanların normal dağılıma sahip olduğu bulunmuştur (Büyüköztürk, 2013).

Yabancılaşma Ölçeğinin “Anlamsızlık” alt boyutundaki puanların çarpıklık katsayısının 1,628 olduğu bulunmuştur. Bu değer, aşırı pozitif çarpıklık anlamına geldiğinden, bu ölçekten alınan puanlara önce karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır. Bu işlem sonucunda elde edilen çarpıklık katsayısı 1,005 bulunmuştur. Bu değer de kabul edilebilir sınır olan $\pm 1,00$ 'ın dışında olduğu için son aşamada bu ölçekten elde edilen puanlara inverse (evrik) dönüştürme işlemi uygulanmıştır. Bu işlem sonucunda bu ölçekten alınan puanların çarpıklık katsayısı -0,529'a düşmüştür. Bu değer kabul edilebilir çarpıklık sınırı olarak belirlenen $\pm 1,00$ 'in içinde olduğu için bu ölçekten alınan puanların evrik dönüştürme işlemi sonrasında oluşan değerleri analizlerde kullanılmıştır. Ayrıca ölçeklerin tüm alt boyut puanlarının ve ölçek toplam puanlarının, yapılan tüm grup karşılaştırmaları öncesinde her grup içinde normal dağılıma sahip olup olmadığını incelemek amacıyla çarpıklık katsayıları hesaplanmış ve birkaç tanesi dışında bütün gruplarda çarpıklık katsayılarının -1,00 ile +1,00 arasında kaldığı saptanmıştır. Diğer gruplarda ise elde edilen çarpıklık değerlerinin $\pm 1,00$ 'in çok az üzerinde olması nedeniyle aşırı düzeyde çarpıklık olmadığına karar verilmiş ve bütün karşılaştırmalarda parametrik testler kullanılmıştır.

Bu çalışmada iş doyumu ölçeğinin güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) hesaplandığında $\text{Alpfa} = ,96$ bulunmuştur. Böylece anketin yüksek güvenilirlikte ($0,80 < a < 1$) olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada Yabancılaşma ölçeğinin güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) hesaplandığında ise $\text{Alpha} = ,86$ bulunmuştur. Böylece anketin yüksek güvenilirlikte ($0,80 < a < 1$) olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde öncelikle tüm bağımsız değişkenler için frekans (N) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmıştır. İki bağımsız grubun ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için “Bağımsız Gruplar

-t- testi” kullanılmıştır. İki den çok bağımsız grubun ortalamalarının arasındaki farkın analizi için de Tek Yönlü ANOVA Testi kullanılmıştır.

Anlamlılık analizleri, $p < 0,05$ anlamlılık aralığına göre yapılmıştır. ANOVA analizlerinde, F Testi anlamlı çıktığında çoklu karşılaştırmalar Scheffe testi ile yapılarak tabloların yanında sunulmuştur.

Yabancılaşma alt boyutlarından güçsüzlük, anlamsızlık, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma ve iş doyumu boyutlarının puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin iş doyumu ve yabancılaşma düzeyleri arasındaki korelasyon analizi bulguları tablolar halinde gösterilmiştir. Araştırma modelindeki değişkenlerin birbirlerini ne düzeyde etkilediğini, açıkladığını test etmek için ise çoklu doğrusal (linear) regresyon analizi yapılmıştır.

Regresyon analizlerinde, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: Yabancılaşmanın hangi boyutu iş doyumunu daha güçlü ve anlamlı yordamaktadır? Yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunu hangi düzeyde yordamaktadır? Yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunun içsel ve dışsal doyum boyutlarının hangi düzeyde yordamaktadır?

Bulgular

Halk eğitim merkezlerinde çalışan 183 öğretmenin kişisel bilgileri verilmiştir. İş doyumu ve yabancılaşma ölçeklerinden elde edilen veriler, cinsiyet, halk eğitim merkezi yöneticisinin cinsiyeti, medeni durumu, meslekteki kıdemi, yaşı, branşı, aynı kurumda çalışma süresi, eğitim durumu ile kurumdaki öğretmen sayısı değişkenleri açısından incelenmiştir.

Halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

Tablo 1. Araştırmanın bağımsız değişkenler için frekans ve yüzde değerleri

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	139	76,0
	Erkek	44	24,0
	Toplam	183	100,0
Merkez Yöneticisinin Cinsiyeti	Kadın	69	37,7
	Erkek	114	62,3
	Toplam	183	100,0
Medeni Durum	Evli	133	72,7
	Hiç Evlenmedim	27	14,8
	Eşimden Ayrıldım / Eşim Vefat Etti	23	12,6
	Toplam	183	100,0
Meslekteki Kıdem	1 - 6 yıl arası	43	23,5
	7 - 17 yıl arası	49	26,8
	18 - 27 yıl arası	58	31,7
	28 - 45 yıl arası	33	18,0
	Toplam	183	100,0
Yaş	24-33 arası	39	21,3
	34-43 arası	54	29,5
	44-54 arası	60	32,8
	55-65 arası	30	16,4
	Toplam	183	100,0
Branş	Meslek Dersleri	98	53,6
	Kültür Dersleri	85	46,4
	Toplam	183	100,0
Aynı Kurumda Çalışma Süresi	1 - 4 Yıl arası	81	44,3
	5 - 7 Yıl arası	33	18,0
	8 - 10 Yıl arası	34	18,6
	11 - 17 Yıl arası	19	10,4
	20 - 35 Yıl arası	16	8,7
Toplam	183	100,0	
Eğitim Durumu	Ön Lisans Mezunu	16	8,7
	Lisans Mezunu	132	72,1
	Lisansüstü Mezunu	35	19,1
	Toplam	183	100,0
Kurumdaki Öğretmen Sayısı	En az sayıda öğretmenin çalıştığı kurumlar: 1-18 arası	94	51,4
	En çok sayıda öğretmenin çalıştığı kurumlar: 26-52 arası	89	48,6
	Toplam	183	100,0

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun (%76,0) kadın olduğu; büyük bir çoğunluğunun (%62,3) yöneticisi erkek olan merkezlerde çalıştığı; medeni duruma göre büyük bir çoğunluğunun (%72,7) evli oldukları; meslekteki kıdemlerinin 18 – 27 yıl arası (%31,7) ve 7 – 17 yıl arası (%26,8) çoğunluğun olduğu; yaşa göre öğretmenlerin büyük bir kısmının 44 – 54 (%32,8) ve 34 – 43 yaş aralığında (%29,5) olduğu; bransa göre öğretmenlerin yarıdan fazlasının (%53,6) meslek dersi veren öğretmen grubundan olduğu; kurumdaki çalışma sürelerinin büyük bir çoğunluğunun (%44,3) 1 – 4 yıl arasında olduğu; eğitim durumuna göre öğretmenlerin çok büyük bir kısmının (%72,1) lisans mezunu olduğu; kurumdaki öğretmen sayısı değişkenine göre öğretmenlerin yarıdan biraz fazlasının (%51,4) en az sayıda öğretmenin çalıştığı kurumlarda çalıştığı görülmektedir.

Tablo 2. Halk eğitim merkezinde çalışanların iş doyumunu düzeylerinin cinsiyetine göre değişkenliğinin incelendiği bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	sd	p								
İçsel Doyum	Kadın	139	4,18	,61	2,53	181	,012*								
	Erkek	44	3,89	,75				İş Doyumu Toplam	Kadın	139	3,93	,61	2,01	181	,046*
İş Doyumu Toplam	Kadın	139	3,93	,61	2,01	181	,046*								
	Erkek	44	3,71	,75											

Tablo 2 incelendiğinde, halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin içsel doyum alt boyutu ($p < 0,05$) düzeyinde ($p = ,012^*$) anlamlı fark elde edilmiştir. İş doyumunu ölçek toplam puanlarının ($p < 0,05$) düzeyinde ($p = ,046^*$) cinsiyet gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farklılık incelendiğinde, kadın öğretmenlerin ortalama puanlarının erkek öğretmenlerin ortalama puanından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu da kadın öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini daha çok sahiplendikleri ile yorumlanabilir.

Tablo 3. Öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerinin merkez yöneticisinin cinsiyetine göre değişkenliğinin incelendiği bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Alt Boyutlar	Yönetici Cinsiyeti	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
İçsel Doyum	Kadın Yönetici	69	4,25	0,57	2,29	181	,023*
	Erkek Yönetici	114	4,02	0,70			

Tablo 3 incelendiğinde halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ölçeğinin içsel doyum alt boyutunda aldıkları puanların çalıştıkları merkezin yöneticisinin cinsiyetine göre anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur ($p < 0,05$). Yöneticisi kadın olan merkezde çalışan öğretmenlerin içsel doyum alt boyutundan aldıkları puanların ortalaması, yöneticisi erkek olan merkezlerde çalışan öğretmenlerin aldıkları puanların ortalamasından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu da kadın yöneticilerin öğretmenlere daha iyi daha kibar davranışlar sergilediği ya da öğretmenlerin sorunlarıyla daha çok ilgilendikleri yorumu ile açıklanabilir.

Tablo 4. Öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerinin meslekteki kıdeme göre değişkenliğinin incelendiği tek yönlü ANOVA testi sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
İçsel Doyum	Gruplar Arasında	4,499	3	1,500	3,616	,014*
	Gruplar İçinde	74,236	179	,415		
	Toplam	78,736	182			
Dışsal Doyum	Gruplar Arasında	4,705	3	1,568	3,066	,029*
	Gruplar İçinde	91,556	179	,511		
	Toplam	96,261	182			
İş Doyumu	Gruplar Arasında	4,577	3	1,526	3,758	,012*
	Gruplar İçinde	72,675	179	,406		
	Toplam	77,252	182			

Tek Yönlü ANOVA testine göre, hem İş Doyumunu Ölçek Toplam Puanı hem de Altboyut puanlarının meslekteki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<0,05$). Gruplar arası varyans ile gruplar içi varyans arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Kıdemli öğretmenlerin yıllar içinde edindiği tecrübenin verdiği rahatlık ve kendine güven duygusu iş doyumlarına etki etmiştir diyebiliriz. Ayrıca meslekte son yıllarını çalışmalarının verdiği rahatlık, gelecek kaygısını da ortadan kaldırmasıyla iş doyumlarını etkilemiştir yorumu yapılabilir.

Tablo 5. Çalışanların iş doyumunu düzeylerinin yaşa göre değişkenliğinin incelendiği tek yönlü ANOVA testi sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
İçsel Doyum	Gruplar Arasında	5,648	3	1,883	4,610	,004*
	Gruplar İçinde	73,088	179	,408		
	Toplam	78,736	182			
Dışsal Doyum	Gruplar Arasında	4,903	3	1,634	3,202	,025*
	Gruplar İçinde	91,358	179	,510		
	Toplam	96,261	182			
İş Doyumu	Gruplar Arasında	5,221	3	1,740	4,325	,006*
	Gruplar İçinde	72,031	179	,402		
	Toplam	77,252	182			

Tek Yönlü ANOVA testine göre, hem İş Doyumunu Ölçek Toplam Puanı hem de Altboyut puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<0,05$). Gruplar arası varyans ile gruplar içi varyans arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Yaşça ilerlemiş öğretmenler aynı kıdemli öğretmenlerde olduğu gibi yıllar içinde edindiği tecrübenin verdiği rahatlık ve kendine güven duygusu ile hareket ettikleri düşünülerek ve iş doyumunu açısından daha olumlu görüş içinde oldukları yorumu yapılabilir.

Tablo 6. Halk eğitim merkezinde çalışanların iş doyumu düzeylerinin branşa göre değişkenliğinin incelendiği bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Alt Boyutlar	Branş	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
İçsel Doyum	Meslek Dersleri	98	4,24	0,57	3,07	181	,002*
	Kültür Dersleri	85	3,95	0,71			
Dışsal Doyum	Meslek Dersleri	98	3,70	0,68	2,00	181	,047*
	Kültür Dersleri	85	3,48	0,76			
İş Doymu Toplam	Meslek Dersleri	98	4,00	0,59	2,71	181	,007*
	Kültür Dersleri	85	3,74	0,70			

Tablo 6 incelendiğinde, halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin içsel doyum alt boyutu ($p < 0,05$) ve iş doyumu ölçek toplam puanlarının ($p < 0,05$) öğretmenlerin branş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farklılık incelendiğinde, meslek dersleri öğretmenlerinin ortalama puanlarının kültür dersleri öğretmenlerinin ortalama puanından daha yüksek olduğu görülmüştür. Meslek dersleri öğretmenleri halk eğitim merkezlerinde ekseri oluşturdukları için öğretim işini daha çok sahiplenmekte ve bu açıdan iş doyumlarının daha çok olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Halk eğitim merkezinde çalışanların yabancılaşma düzeylerinin cinsiyetine göre değişkenliğinin incelendiği bağımsız gruplar t-testi sonuçları

		Levene's Testinin Varyans Eşitliği				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Anlamsızlık evrik puanlar	Varsayılan Eşitlikler	12,983	,000	2,195	181	,029*
	Varsayılmayan Eşitlikler			1,909	59,643	,061

Tablo 7 incelendiğinde, halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin anlamsızlık evrik puanlar alt boyutu ($p < 0,05$) cinsiyet grup-

larına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farklılık incelendiğinde, kadın öğretmenlerin ortalama puanı erkek öğretmenlerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmüştür. Kadının öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini daha çok sahiplendikleri yaptıkları işe anlam kattıkları yorumu yapılabilir.

Tablo 8. Öğretmenlerin yabancılaşma düzeylerinin meslekteki kıdeme göre değişkenliğinin incelendiği tek yönlü ANOVA testi sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Güçsüzlük	Gruplar Arasında	4,404	3	1,468	3,961	,009*
	Gruplar İçinde	66,340	179	,371		
	Toplam	70,744	182			
Yalıtılmışlık	Gruplar Arasında	2,547	3	,849	2,949	,034*
	Gruplar İçinde	51,533	179	,288		
	Toplam	54,080	182			

Tek Yönlü ANOVA testine göre, yabancılaşma ölçeğine göre güçsüzlük ve yalıtılmışlık alt boyutlarında meslekteki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p < 0,05$). Gruplar arası varyans ile gruplar içi varyans arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Meslekte kıdemli öğretmenlerin tecrübelerinden kaynaklı güçsüzlük ve yalıtılmışlık yaşamadığı yorumu yapılabilir. Gerek işe hâkim olma gerekse de bilgi kaynaklı tecrübelerden kaynaklı, öğretmenlerin yabancılaşmadıkları görülmektedir.

Tablo 9. Öğretmenlerin yabancılaşma düzeylerinin yaşa göre değişkenliğinin incelendiği tek yönlü ANOVA testi sonuçları

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Anlamsızlık Evrik Puanlar	Gruplar Arasında	,371	3	,124	2,992	,032*
	Gruplar İçinde	7,406	179	,041		
	Toplam	7,777	182			

Tek Yönlü ANOVA testine göre, Anlamsızlık Evrik Puanlar alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<0,05$). Gruplar arası varyans ile gruplar içi varyans arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Anlamlılık incelendiğinde 55-65 yaş arası öğretmenlerin daha az yabancılaştığı görülmektedir. Bu da kıdem değişkeninde olduğu gibi yaşlı öğretmenlerin tecrübelerinden kaynaklı bir sonuç olduğu yorumu yapılabilir.

Tablo 10. Halk eğitim merkezinde çalışanların yabancılaşma düzeylerinin branşa göre değişkenliğinin incelendiği bağımsız gruplar t-testi sonuçları

		Levene's Testinin Varyans Eşitliği				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Anlamsızlık evrik puanlar	Varsayılan Eşitlikler	6,306	,013	2,223	181	,027
	Varsayılmayan Eşitlikler			2,200	167,474	,029*

Tablo 10 incelendiğinde, halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin anlamsızlık evrik puanlarının alt boyutu ($p<0,05$) branş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Anlamlı farklılık incelendiğinde, meslek dersleri öğretmenlerinin ortalama puanlarının kültür dersleri öğretmenlerinin ortalama puanından daha yüksek olduğu görülmüştür. Meslek dersleri öğretmenlerinin eğitim ve öğretim işini daha çok sahiplendikleri ve yabancılaşmadıkları yorumu yapılabilir.

Tablo 11. Öğretmenlerin yabancılaşma düzeylerinin eğitim durumuna göre değişkenliğinin incelendiği tek yönlü ANOVA testi sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	ss	F	p
Anlamsızlık evrik puanlar	Ön Lisans	16	1,11*	0,22	3,599	,029*
	Lisans	132	1,46	0,55		
	Lisansüstü	35	1,50*	0,50		
	TOPLAM	183	1,44	0,53		

Yapılan tek yönlü ANOVA testi sonuçlarına göre, anlamsızlık evrik puanlarında, eğitim durumu ön lisans olanlarla lisansüstü olanlar arasında sonraki grubun lehine anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Eğitim durumu lisansüstü olanların anlamsızlık evrik puanlarının ortalamaları ön lisans olanlara göre daha yüksek bulunmuştur ($p < 0,05$). Beklenen bir sonuç olmasada ön lisans mezunu öğretmenler daha az yabancılaşma yaşamaktadırlar. Başka bir yorum eklemek gerekirse lisansüstü mezun öğretmenlerin eğitime bakış açısı yönünden farkındalıkları arttığı için seçici davranıp daha çok yabancılaştıkları söylenebilir.

Halk eğitim merkezindeki çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ve yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla pearson korelasyon analizi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin iş doyumu ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

Tablo 12. Öğretmenlerin, iş doyumu ve yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla pearson korelasyon analizi sonuçları

		Güçsüzlük	Anlamsızlık ve Evrik Puanlar	Yalıtılmışlık	Okula Yabancılaşma	Yabancılaşma Toplam	İçsel Doyum	Dışsal Doyum	İş Doyumu
Güçsüzlük	r	1	-,594**	,656**	,211**	,821**	-,539**	-,566**	-,584**
	p		,000	,000	,004	,000	,000	,000	,000
	N	183	183	183	183	183	183	183	183
Anlamsızlık ve Evrik Puanlar	r	-,594**	1	-,634**	-,200**	-,798**	,614**	,465**	-,574**
	p	,000		,000	,007	,000	,000	,000	,000
	N	183	183	183	183	183	183	183	183
Yalıtılmışlık	r	,656**	-,634**	1	,119	,807**	-,539**	-,504**	-,552**
	p	,000	,000		,108	,000	,000	,000	,000
	N	183	183	183	183	183	183	183	183
Okula Yabancılaşma	r	,211**	-,200**	,119	1	,528**	-,397**	-,319**	-,381**
	p	,004	,007	,108		,000	,000	,000	,000
	N	183	183	183	183	183	183	183	183
Yabancılaşma Toplam	r	,821**	-,798**	,807**	,528**	1	-,719**	-,633**	-,717**
	p	,000	,000	,000	,000		,000	,000	,000
	N	183	183	183	183	183	183	183	183
İçsel Doyum	r	-,539**	,614**	-,539**	-,397**	-,719**	1	,789**	,951**
	p	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,000
	N	183	183	183	183	183	183	183	183
Dışsal Doyum	r	-,566**	,465**	-,504**	-,319**	-,633**	,789**	1	,940**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000		,000
	N	183	183	183	183	183	183	183	183
İş Doyumu	r	-,584**	,574**	-,552**	-,381**	-,717**	,951**	,940**	1
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	
	N	183	183	183	183	183	183	183	183

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu (2 - tailed).

Tablo 12 incelendiğinde yabancılaşma alt boyutlarından güçsüzlük, anlamsızlık, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma ve iş doyumunun da içsel, dışsal doyum alt boyutlarının puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

Buna göre iş doyumunu ile yabancılaşma alt boyutlarının tümünde anlamlı bir ilişki vardır ($p < .001$). İş doyumunu ve alt boyutları ile güçsüzlük, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma, yabancılaşma toplam puanları arasında ters yönlü negatif anlamlı bir ilişki korelasyon (-) görülmektedir. “Anlamsızlık” alt boyutu pozitif yönde olsa da evrik dönüştürme işlemi yapıldığı için negatif yönde ilişki vardır ($p < .05$). İş doyumunu ile okula yabancılaşma alt boyutları arasında negatif yönlü orta düzeyde korelasyon olduğu görülmektedir.

Böylece iş doyumunun puanları artıkça olumsuz maddeli yabancılaşma alt boyutlarının puanları düşmekte, olumlu maddeli okula yabancılaşma puanları da artmaktadır.

Kısacası halk eğitim merkezinde çalışanların iş doyumunu artıkça güçsüzleşme, anlamsızlaşma, yalıtılmışlık ve okula yabancılaşma azalmaktadır. Yine halk eğitim merkezinde çalışanların İş doyumunu artıkça okula yabancılaşmadıkları görülmektedir.

Yabancılaşma boyutlarının kendi aralarındaki ilişkiye bakılacak olursa güçsüzlük, yalıtılmışlık ve okula yabancılaşma boyutlarının aralarında doğru yönlü pozitif düzeyde bir korelasyon (+) olduğu görülmektedir. “Anlamsızlık” alt boyutu negatif yönde olsa da evrik dönüştürme işlemi yapıldığı için pozitif yönde ilişki vardır. Böylece halk eğitim merkezinde çalışanların iş doyumunu artıkça güçsüzleşme, anlamsızlaşma, yalıtılmışlık azalmaktadır. Yine halk eğitim merkezinde çalışanların iş doyumunu artıkça okula yabancılaşmadıkları görülmektedir.

Çalışanların, iş doyumları ve yabancılaşma boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde “Yabancılaşmanın hangi boyutu iş doyumunu daha güçlü ve anlamlı yordamaktadır?” sorusunun yanıt aranmış ve sonuçlar aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Tablo 13. Çalışanların, iş doyumları ve yabancılaşma boyutları puanları arasındaki etkiyi belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi sonuçları

DEĞİŞKEN	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit (İş Doyumu)	4,713	,332	-	14,203	,000*	-	-
Güçsüzlük	-,264	,078	-,252	-3,376	,001*	-,245	-,180
Anlamsızlık Evrik Puanlar	,779	,229	,247	3,399	,001*	,247	,181
Yalıtılmışlık	-,239	,092	-,200	-2,586	,011*	-,190	-,138
OkulaYabancılaşma	-,201	,043	-,254	-4,639	,000*	-,328	-,247
R=,704 f= 43,835	R ² =,496 p= ,000						
*p<,005	**p<,05						

Tablo 13 incelendiğinde regresyon analizi sonuçları çalışanların güçsüzlük (,001), anlamsızlık evrik puanları (,001), yalıtılmışlık (,011) ve okula yabancılaşma ile iş doyumunu arasında anlamlı etki olduğunu göstermektedir. Bu anlamlı etkinin yönüne bakıldığında “Anlamsızlık” alt boyutu pozitif yönde olsa da evrik dönüştürme işlemi yapıldığı için negatif yönde etki vardır ($p<.005$, $p<.05$). Diğer alt boyutlardan güçsüzlük, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma boyutlarında da negatif yönde anlamlı bir etki bulunmuştur.

Yukarıdaki tabloda verilen regresyon analizi sonuçlarına göre yabancılaşma alt boyutlarının tümü iş doyumunu yordayabildiği sonucuna ulaşılmıştır ($p<.05$ ve $*p<.005$).

Standardize edilmiş regresyon katsayıları incelendiğinde (β) öğretmenlerin iş doyumunu düzeylerini yordayan değişkenler önem sırasına göre birinci sırada okula yabancılaşma olduğu ($\beta=.254$) görülmektedir. Yabancılaşma boyutunun en önemli yordayıcısı olduğu anlaşılmaktadır.

İkinci sırada güçsüzlük ($\beta= ,252$), üçüncü anlamsızlık evrik puanlar ($\beta=,247$), dördüncü sırada da yalıtılmışlık ($\beta= ,200$) yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Regresyon analizi sonucuna göre öğretmenlerin yabancılaşma boyutları (güçsüzlük, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma, anlamsızlık evrik puanlar) birlikte ele alındığında iş doyumunu ile arasında 0.704 düzeyinde anlamlı etkiler olduğu anlaşılmaktadır ($R=.704$, $p<.000$). Çoklu Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde bağımsız değişkenlerin toplamı; yabancılaşma boyutları (güçsüzlük, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma, anlamsızlık evrik puanlar) ve iş doyumunun %50'sini ($R^2=.496$) açıkladığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu iş doyumunu ile yabancılaşma boyutlarını açıklayan önemli değişkenler olduğunu göstermektedir.

Regresyon analizi sonucuna göre öğrencilerin yabancılaşma düzeylerine ilişkin regresyon eşitliği (matrisi) aşağıdaki gibidir:

(İş doyumunu = 4.713 - 0,264 güçsüzlük, + 0,779 anlamlı evrik puanlar, - 00,239 yalıtılmışlık, -0,201 okula yabancılaşma).

Çalışanların, yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunu belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde “Yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunu hangi düzeyde yordamaktadır?” sorusuna yanıt aranmış ve sonuçlar aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Tablo 14. Çalışanların, yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunu puanları arasındaki etkiyi belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi sonuçları

DEĞİŞKEN	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit (İş Doyumu)	5,407	,240	-	22,554	,000*	-	-
Yabancılaşma Toplam	-1,011	,076	-,706	-13,351	,000*	-,706	-,689
Yaş	,010	,006	,168	1,742	,083	,129	,090
Mesleki Kıdem	-,006	,006	-,104	-1,070	,286	-,080	-,055
R=0,723	R ² =0,523						
f= 65,465	p= ,000						
*p<,005	**p<,05						

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenlerine göre iş doyumunun yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 14’te verilmiştir. Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan, ölçüt) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, yabancılaşma toplam puanları ile iş doyum arasında negatif yönlü ve yüksek düzeyde bir etkinin ($r=0.71$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.69$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yaş ile iş doyum arasındaki pozitif ve çok düşük düzeyde ($r=0.129$) bir etki vardır. Ancak diğer iki değişken kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r=0.09$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Personelin mesleki kıdem puanları ile iş doyum arasında hesaplanan negatif ve çok düşük ikili korelasyonun ($r=0.080$) ise diğer iki değişken kontrol edildiğinde, negatif ve çok düşük düzeyde ($r=0.06$) olduğu görülmektedir.

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri birlikte, çalışanların iş doyum puanları ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir etki vermektedir, $R=0.723$, $R^2=0.523$, $p<.01$. Adı geçen üç değişken birlikte, iş doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %52’sini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenleri iş doyumunu üzerindeki görelî önem sırası, yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdemdir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece yabancılaşma toplam puanları iş doyumunu üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Yaş ve Mesleki Kıdemdeğişkenleri önemli bir etkiye sahip değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre iş doyumunun yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir.

$$\text{İş doyumunu} = 5.407 - 1.011 \text{Yabancılaşma Toplam} + .010 \text{Yaş} - .006 \text{Mesleki Kıdem}$$

Çalışanların, yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunun içsel doyum boyutunu belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde “Yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunun içsel doyum boyutunu hangi düzeyde yordamaktadır?” sorusunun yanıt aranmış ve sonuçlar aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Tablo 15. Çalışanların, yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunun içsel doyum boyutu puanları arasındaki etkiyi belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi sonuçları

DEĞİŞKEN	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit (İçsel Doyum)	5,585	,240	-	23,262	,000	-	-
Yabancılaşma Toplam	-1,023	,076	-,708	-13,490	,000	-,710	-,691
Yaş	,013	,006	,207	2,163	,032	,160	,111
Mesleki Kıdem	-,008	,006	-,135	-1,409	,160	-,105	-,072
R= ,729 f= 67,493	R ² =,531 p= ,000						
*p<,005	**p<,05						

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenlerine göre içsel doyum alt boyutunun yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 15’te verilmiştir. Yordayıcı değişkenlerle bağımlı-

lı (yordanan, ölçüt) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, yabancılaşma toplam puanları ile içsel doyum alt boyutu arasında negatif yönlü ve yüksek düzeyde bir ilişkinin ($r=0.71$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.69$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yaş ile içsel doyum alt boyutunun arasındaki pozitif ve çok düşük düzeyde ($r=0.16$) bir etki vardır. Ancak diğer iki değişken kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r=0.11$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Çalışanların mesleki kıdem puanları ile içsel doyum alt boyutunun arasında hesaplanan negatif ve çok düşük ikili korelasyonun ($r=0.105$) ise diğer iki değişken kontrol edildiğinde, negatif ve çok düşük düzeyde ($r=0.72$) olduğu görülmektedir.

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri birlikte, çalışanların içsel doyum alt boyutu puanları ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir etki vermektedir, $R=0.729$, $R^2=0.531$, $p<.01$. Adı geçen üç değişken birlikte, içsel doyum alt boyutunun toplam varyansın yaklaşık %53'ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenleri içsel doyum alt boyutunun üzerindeki göreceli önem sırası, yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdemdir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, yabancılaşma toplam puanları ve yaş değişkeninin içsel doyum alt boyutu üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Mesleki Kıdem değişkenleri önemli bir etkiye sahip değildir. Regresyon analizi sonuçlarına göre iş doyumunun yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir.
İş doyumunu= 5.585-1.023Yabancılaşma Toplam+.013Yaş-.008Mesleki Kıdem

Çalışanların, yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunun dışsal doyum boyutunu belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bu analizde “Yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunun dışsal doyum boyutunu hangi düzeyde yordamaktadır?” sorusunun yanıtı aranmış ve sonuçlar aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Tablo 16. Çalışanların, yabancılaşma toplam puanı, yaş ve mesleki kıdem ile birlikte iş doyumunun dışsal doyum boyutu puanları arasındaki etkiyi belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi sonuçları

DEĞİŞKEN	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit (Dışsal Doyum)	5,188	,299	-	17,346	,000	-	-
Yabancılaşma Toplam	-,997	,095	-,624	-10,555	,000	-,619	-,609
Yaş	,007	,007	,108	,998	,319	,074	,058
Mesleki Kıdem	-,004	,008	-,058	-,539	,591	-,040	-,031
R= ,636 f= 40,508	R ² =,404 p= ,000						
*p<,005	**p<,05						

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenlerine göre dışsal doyum alt boyutunun yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir. Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan, ölçüt) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, yabancılaşma toplam puanları ile dışsal doyum alt boyutu arasında negatif yönlü ve orta düzeyde bir etkinin ($r=0.62$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.61$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yaş ile dışsal doyum alt boyutunun arasındaki pozitif ve çok düşük düzeyde ($r=0.074$) bir etki vardır. Ancak diğer iki değişken kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r=0.058$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Çalışanların mesleki kıdem puanları ile dışsal doyum alt boyutunun arasında hesaplanan negatif ve çok düşük ikili korelasyonun ($r=0.040$) ise diğer iki değişken kontrol edildiğinde, negatif ve çok düşük düzeyde ($r=0.031$) olduğu görülmektedir.

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri birlikte, çalışanların dışsal doyum alt boyutu puanları ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir etki vermektedir, $R=0.636$, $R^2=0.404$, $p<.01$.

Adı geçen üç değişken birlikte, içsel doyum alt boyutunun toplam varyansın yaklaşık %41'ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenleri dışsal doyum alt boyutunun üzerindeki görelî önem sırası, yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdemdir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece yabancılaşma toplam puanları dışsal doyum alt boyutu üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Yaş ve mesleki kıdem değişkenleri önemli bir etkiye sahip değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre iş doyumunun yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir.

$$\text{İş doyumunu} = 5.188 - 0.997 \text{ Yabancılaşma Toplam} + .007 \text{ Yaş} - .004 \text{ Mesleki Kıdem}$$

Sonuçlar ve Tartışmalar

Halk eğitim merkezinde çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ile yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı araştırmada; iş doyumunu ölçüğünde yer alan ifadelerle ilişkin öğretmen algıları bağımsız değişkenlere göre değerlendirildiğinde cinsiyet, meslekteki kıdem, yaş ve branş değişkenlerine göre anlamlı farklılık elde edilmiştir. Özkan (2017), çalışmasında cinsiyete göre şu bulgulara ulaşmıştır: “İlkokullarda ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin içsel iş doyumlarının yüksek olduğu, dışsal doyumlarının orta dereceli olduğu sonucuna varılmıştır.” Özkan (2017)’in çalışması ile bu araştırma arasında hem iş doyumunda hem de içsel doyum puanının yüksek olması yönünde benzerlik olduğu görülmektedir. Başka bir çalışmada Erdoğan (2017), yaşa göre öğretmenlerin iş doyumuna ilişkin bulgularında şu sonuçlara ulaşmıştır: “Öğretmenlerin yaşları ile işin kendisi ve bireyler arası ilişki alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.” Erdoğan (2017)’in çalışması ile bu araştırma arasında farklılık olduğu görülmektedir. Alt boyutlarda anlam çıkması ve yaşın artması ile iş doyumunun etkilendiği yönünde de benzerlik bulunmaktadır.

Yabancılaşma ölçeğinde yer alan ifadelerle ilişkin öğretmen algıları bağımsız değişkenlere göre değerlendirildiğinde ise cinsiyete, bransa ve eğitim durumuna göre anlamsızlık alt boyutunda, mesleki kıdeme göre güçsüzlük ve yalıtılmışlık alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmektedir.

Elma (2003)'nın çalışmasında “Cinsiyet değişkeni açısından anlamsızlık boyutuna ilişkin öğretmenlerin işe yabancılaşma algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.” Diğer alt boyutlarda da cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Elma (2003)'ün çalışması ile bu araştırma arasında yabancılaşma ölçeğinin alt boyut puanlarının hiç birinde anlam bulunmaması açısından farklılık olduğu görülmektedir. Korkmaz (2014)'ün çalışmasında “Yaşa göre güçsüzlük, anlamsızlık ve yalıtılmışlık boyutlarında anlamlı farklılık elde edilmiştir.” Korkmaz (2014)'ün çalışması ile bu araştırma arasında yabancılaşma ölçeğinin alt boyut puanlarının sadece birinde anlam bulunması açısından benzerlik olduğu görülmektedir.

İş doyumunu ile yabancılaşma alt boyutlarının tümünde anlamlı bir ilişki vardır. İş doyumunu ve alt boyutları ile güçsüzlük, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma, yabancılaşma toplam puanları arasında ters yönlü negatif anlamlı bir ilişki korelasyon (-) görülmektedir. “Anlamsızlık” alt boyutu pozitif yönde olsa da evrik dönüştürme işlemi yapıldığı için negatif yönde ilişki vardır.

İş doyumunu ile okula yabancılaşma alt boyutları arasında negatif yönlü orta düzeyde korelasyon olduğu görülmektedir.

Regresyon analizi sonuçları çalışanların güçsüzlük, anlamsızlık evrik puanları, yalıtılmışlık ve okula yabancılaşma ile iş doyumunu arasında anlamlı ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu anlamlı ilişkinin yönüne bakıldığında “Anlamsızlık” alt boyutu pozitif yönde olsa da evrik dönüştürme işlemi yapıldığı için negatif yönde ilişki vardır. Diğer alt boyutlardan güçsüzlük, yalıtılmışlık, okula yabancılaşma boyutlarında da negatif yönde anlamlı bir etki bulunmuştur.

Böylece regresyon analizi sonuçlarına göre yabancılaşma alt boyutlarının tümü iş doyumunu yordayabilmektedir.

Sonuç olarak, halk eğitim merkezinde çalışanların iş doyumunu, yabancılaşmaya etkisi anlamlı bir düzeydedir. Öğretmenlerin iş doyumunu arttıkça yabancılaşmaları da azalmaktadır. Bu sonuçlara göre yabancılaşma ile iş doyumunu arasında anlamlı düzeyde bir etki olması, beklenen bir durumu ortaya koymaktadır.

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenlerine göre iş doyumunun yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçlarında, yabancılaşma toplam puanları ile iş doyum arasında negatif yönlü ve yüksek düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Yaş ile iş doyumunu arasındaki pozitif ve çok düşük düzeyde bir ilişki vardır. Personelin mesleki kıdem puanları ile iş doyumunu arasında hesaplanan negatif ve çok düşük ikili korelasyonun ise diğer iki değişken kontrol edildiğinde, negatif ve çok düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri birlikte, çalışanların iş doyum puanları ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir, Adı geçen üç değişken birlikte, iş doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %52'sini açıklamaktadır.

Yabancılaşma toplam puanları ile içsel doyum alt boyutu arasında negatif yönlü ve yüksek düzeyde bir etki olduğu, yaş ile içsel doyum alt boyutunun arasındaki pozitif ve çok düşük düzeyde bir etki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri birlikte, çalışanların içsel doyum alt boyutu puanları ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir. Adı geçen üç değişken birlikte, içsel doyum alt boyutunun toplam varyansın yaklaşık %53'ünü açıklamaktadır.

Yabancılaşma toplam puanları ile dışsal doyum alt boyutu arasında negatif yönlü ve orta düzeyde bir etkinin olduğu, yaş ile dışsal doyum alt boyutunun arasındaki pozitif ve çok düşük düzeyde bir etki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışanların mesleki kıdem puanları ile dışsal doyum alt boyutunun arasında hesaplanan negatif ve çok düşük ikili korelasyonun ise diğer iki değişken kontrol edildiğinde, negatif ve çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Yabancılaşma toplam puanları, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri birlikte, çalışanların dışsal doyum alt boyutu puanları ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir, adı geçen üç değişken birlikte, içsel doyum alt boyutunda görülen toplam varyansın yaklaşık %41'ini açıklamaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Öğretmenlerin yaşları ilerledikçe iş doyumlarının arttığı görülmüştür. Genç yaştaki öğretmenlerin iş doyumunu olumsuz etkileyen sebepler üzerinde çalışma yapılarak öğretmenlerin mesleki yaşamları süresince iş doyumunun oluşması için çalışmalar yapılabilir. Özellikle genç yaştaki öğretmenlerin okul yöneticileri tarafında daha çok desteklenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

İş doyumunu öğretmenler ve okullar açısından düşünüldüğünde, okulların diğer kurumlar gibi genel ve özel amaçları bulunmaktadır. Okulların bu genel ve özel amaçlara ulaşırken insanlar, yani öğretmenler ve diğer paydaşları işin içine katması gerekmektedir. Eğitim - öğretim işlerinin en önemli unsurlarından birisi olan öğretmenlerin ise iş doyumları, kurumların etkililikleri açısından ve eğitim - öğretim performansı açısından olumlu etkilere sebep olabilecek önemdedir.

Araştırma bulguları kültür dersleri öğretmenlerinin işe yabancılaşma algılarının meslek dersleri öğretmenlerine göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kültür öğretmenlerinin okula aidiyetlik duygularının geliştirilmesi, meslek öğretmenleriyle etkileşimlerinin artırılması, kendilerini ifade edebilecek ve kendi yaratıcılıklarını ortaya koyabilecek ortamların sunulması gerekir.

Kaynaklar

- [1] Başaran, İ.E., (2000). *Örgütsel Davranış, İnsan Üretim Gücü*, Ankara: Feryal Matbaası. 3. Baskı.
- [2] Büyüköztürk, Ş., (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara, Pegem. 18.Baskı. s.40.
- [3] Elma, C.(2003). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İşe Yabancılaşması*. Eğitim Bilimleri Doktora Tezi (YÖK Dökümantasyon Merkezi No:205176). Ankara.

- [4] Erdoğan, H. (2017). *Ortaokul Yöneticilerinin Öğretim Liderliği İle Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Sebahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- [5] Korkmaz, H. (2014). *Ortaöğretim Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Yabancılaşma Düzeyleri İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- [6] Özkan, A. (2017). *İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeyleri (Balıkesir İli Merkez İlçeler Örneği)*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- [7] Seeman, M. (1959). On meaning of alienation. *American Sociological Review*. Vol. 24, s. 783-790.
- [8] Şahin, İ. (2013). Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeyleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, s. 142-167.
- [9] Yıldırım, M. (2009). *Yaygın Eğitim ve Halk Eğitimi Merkezleri*, Haziran: Ankara.